

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК СФЕРИ ПРАКТИЧНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах важливе визначення змісту предмета судової експертизи для демаркації її від інших видів економічної діяльності, форм експертного контролю, а також проведення наукової класифікації економічних експертиз за різними ознаками, з'ясування сутності вирішення нею завдань. Система знань у галузі економічної експертизи складає базу економічних знань, загальнотеоретичні основи експертології, методологічні основи економічної експертизи та технологію її проведення (рис. 1).

Рис. 1. Система знань у галузі економічної експертизи

Невід'ємною ознакою побудови концепції розвитку економічної експертизи є щільний зв'язок її теоретичних основ та методології знання. Теорія як «логічне узагальнення досвіду, суспільної практики, яке ґрунтується на глибокому проникненні в суть досліджуваного явища та розкриває його закономірності»[8] виступає підґрунтям, на якому здійснюється свідомо цілеспрямована діяльність щодо формування і розвитку знань економічної експертизи.

Інституту сучасної експертології та економічній експертизі притаманний постійний науково прикладний пошук, спрямований на розв'язок більш складних експертних завдань, продиктованих сучасним розвитком економічних відносин у світі. Під час аналізу та вивчення процесів господарювання окремі автори визнають наявність суперечностей на різних його етапах. К. Макконел і М. Брю вказують, що «не існує економічних систем без слабкостей і недоліків» [6].

Деталізуючи дану тезу, вони показують як необхідність так і «неспроможність» державного сектору економіки й на користь рівності в розділі доходів та на протипагу рівності, вони формулюють аргументи «за» ринок і «проти» нього.

Економічні експертизи будучи системою знань, володіє необхідними ознаками, які притаманні теорії, яка водночас, має свою специфіку. Історичний шлях становлення і розвитку економічної експертизи перетворив її в науку, здатну досліджувати сутність і поведінку, аналізувати, пояснювати, моделювати і прогнозувати об'єкти, визначати та формувати методи експертиз. На даному етапі розвитку інституту економічної експертизи особливо яскраво простежуються дві тенденції: по-перше, постійне збільшення кількості проведених судових експертиз як у сфері кримінального судочинства, так і в сферах цивільного, арбітражного, адміністративного процесу.

Економічна експертиза є такою, що потребує праці висококваліфікованих фахівців, як платних так і періодичних. Це такий вид інтелектуальних послуг, який спрямований на вирішення внутрішніх проблем з метою вдосконалення системи управління. На основі різних поглядів вчених щодо визначення поняття економічної експертизи можна зробити такий висновок, що під економічною експертизою слід розуміти дослідження, яке здійснюється через застосування спеціальних знань, вмінь та навичок експерта-економіста для досягнення визначеної мети і розв'язання конкретних завдань, пов'язаних з веденням бухгалтерського й податкового обліку, фінансово-кредитними операціями, фінансово-господарською діяльністю [5, с. 124].

Аналіз сучасного стану економічної експертології неможливий без оцінки науково-методологічної спадщини в області теорії і практики економічної експертизи, яке накопичилося в нашій країні за попередній період, з врахуванням тих політичних і економічних перетворень, яких зазнали наша держава і суспільство в останні двадцятиріччя. Потрібно знати і оцінити те, що ми маємо, зрозуміти природу проблем, що виникають, перш ніж шукати ефективні шляхи їх подолання та руху вперед. «Теорія – це не будьяка сукупність знань про предмет, а строго організована система знань, кожен елемент якої органічно пов'язаний з іншими елементами даної системи і безпосередньо впливає з них» [7].

Зауважимо, що появу загальної теорії будь-якої науки завжди випереджає етап побудови теоретичної моделі об'єкта науки як відбитку існуючих зв'язків, що представлені за допомогою певних

ідеалізацій. Цей об'єкт містить в собі конкретну програму свого дослідження, яка реалізується в процесі побудови теорії [1]. Наголосимо, що один і той самий об'єкт може вивчатися різними науками. В межах даного дослідження таким об'єктом була діяльність по розкриттю різного виду злочинів. У процесі становлення та розвитку криміналістики за результатами експертної практики накопичувався емпіричний матеріал, проводились дослідження по доведенню певних наукових фактів, які в подальшому було об'єднано в конкретну теорію, що містила наукові основи криміналістичної експертизи.

Застосування економічної експертизи сягнуло далеко за межі процесу судочинства; її результати використовуються як базис управлінських рішень непроцесуального характеру. Тому потреба у переосмисленні як понятійно-термінологічного, так і концептуального апарату економічної експертизи актуалізована часом та історично сформованими формами її реалізації. В цьому аспекті потребують уточнення такі її концептуальні положення як предмет, об'єкти, завдання, а також існуюча система економіко-експертних знань, класифікація якої за напрямками і видами вимагає обґрунтованої систематизації існуючих та пошуку нових критеріїв, які враховують реальні потреби практичної діяльності. Зазначимо, що одним з таких критеріїв може служити методологія доведеного знання, використовувана для вирішення конкретного експертного завдання. Відсутність однозначності в підходах до змісту економічної експертизи, її видів, предмету, методу, методичних прийомів, процедур, форм, а відповідно і суб'єктів проведення викликає:

- ірраціональність практичного функціонування механізму проведення економічної експертизи;
- хаотичність сприйняття сутності економічної експертизи за назвами та реаліями окремих її форм (таких як незалежна економічна експертиза, державна економічна експертиза, судово-економічна експертиза, експертно-економічне дослідження, експертно-економічний аналіз, експертно-економічна оцінка, попередня економічна експертиза тощо);
- термінологічні невідповідності в процесі проведення економічної експертизи як окремого дослідження (неузгодженість логічних зв'язків між методом – методичними прийомами – процедурами – діями – операціями);
- нереалізованість потенціалу окремих методичних прийомів контролю в процесі економічної експертизи (таких як економіко-

експертний прогноз, економіко-експертний моніторинг, економіко-експертна діагностика діяльності окремого суб'єкта господарювання);

- підміна одних форм економічного контролю іншими (аудит використовується як засіб доведення істини в окремих питаннях замість економічної експертизи);

- відсутність єдиного підходу в різних фінансово-економічних, наукових, законодавчо-нормативних, процесуальних документах до назв окремих форм експертизи;

- уточнення назв і видів заключних документів, що формуються за кожною з форм економічної експертизи.

- невизначеність рівня фахових спеціальних знань, якими має володіти експерт-економіст, що виступає в конкретній ситуації представником суб'єкта контролю і реалізує визначену форму контролю (наявність вищої економічної освіти є обов'язковим, але абсолютно недостатнім фактором оцінки рівня фаховості, набутих особою знань),

- помилки при викладанні фахових дисциплін, предметом яких є окремі форми економічного контролю («Аудит», «Внутрішній аудит», «Судово-бухгалтерська експертиза», «Ревізійна справа» тощо).

Це далеко не повний перелік негативних моментів, пов'язаний з станом невизначеності в системі економічної експертології в нашій країні. Втім, збільшення кількості процедур, методів, інструментальних засобів, що застосовуються з метою захищеності господарської діяльності, обумовлено використанням сучасних експертних технологій. Можливість проведення експертизи, забезпечує оцінку ефективності заходів захисту та підготовки обґрунтованих висновків для прийняття відповідних рішень як для органів державного контролю, судових органів, так і для суб'єктів господарювання, що потребують всебічного дослідження причин і умов, в яких здійснюються/можуть бути здійсненими економічні злочини, порушення.

У цьому істотну допомогу має надати науково обґрунтований концепт «економічна експертиза» і чітко сформована її концепція та методологія.

Слід зазначити, що пріоритетні напрямки будь-якої стратегії виходу з кризи економіки країни залежать від стабілізації і подальшого розвитку всіх галузей вітчизняної економіки, що може бути забезпечений лише стійким економічним розвитком окремих суб'єктів господарювання. Саме утримання та збалансований ріст економічної стійкості

підприємств, як сукупності окремих елементів механізму економіки країни, дозволить стабілізувати ситуацію.

Література:

1. Адамик О.В. Аудит технічного забезпечення КСБО // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – С. 11-12

2. Бутинець Ф.Ф. Господарський контроль як наука і система знань Ф.Ф. Бутинець, Т.А. Бутинець // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 3(21). – С. 14-27.

3. Литвин З. Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних злочинів / З. Б. Литвин // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – № 6 (12). – 2017. С. 118-123.

4. Литвин З. Б. Місце та роль економічної експертизи у сфері державного контролю економічної діяльності / З. Б. Литвин // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи» м. Одеса, 2018.

5. Литвин З. Б. Сутність та особливості послуг з економічної експертизи / З. Б. Литвин // Реалізація політики модернізації економіки в умовах державно-приватного партнерства: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 3 листопада 2017 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. – 164 с.

6. Литвин З.Б. Економічна експертиза як пріоритетна форма фінансового контролю на підприємствах. Науковий журнал «Причорноморські економічні студії» -2018.- 36-2 - С.123-128.

7. Макконнелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика : в 2 т. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю ; Пер. с англ. – М., 1992.

8. Новий тлумачний словник української мови (у 3 т.) / Уклад. Яремко В. В., Сліпущко О. М., 2-ге вид., випр. – К.: АКОНІТ, 2008. – . – Т.3. – К.: АКОНІТ, 2008. – 862 .

9. Перезовова І.В. Структурна модель формування особистісного потенціалу експерта економіста / І.В. Перезовова // Вісник Прикарпатського університету. Серія : Економіка. – Івано-Франківськ, 2012. –Вип.9. – С.116-121.